Några intryck från en koleopterologisk resa till Kenya

THURE PALM

Palm, T.: Några intryck från en koleopterologisk resa till Kenya. [Some impressions from a coleopterous trip to Kenya.] - Ent. Tidskr. 101: 19-28. Lund, Sweden 1980. ISSN 0013-886x.

During a visit of four weeks (11 January to 8 February 1979) in Kenya the beetle fauna was studied. Collections wer chiefly made in the mountain and gallery forest of Mount Elgon, on the savanna of Mount Elgon, and in the tropical rain forests Kakamega Forest and M'laba Forest. Notes are given on the working methods and the biotopes. About 2000 species of beetles were collected.

T. Palm, Wallingatan 1, S-752 24 Uppsala, Sweden.

Den 10 januari 1979 gjorde jag tillsammans med vännerna Åke Holm och Tor-Erik Leiler en månadslång färd till Kenya. Genom Åke Holms mångåriga vänskapsförbindelser med en svensk farmare och hans familj på Mount Elgon - drygt 40 svenska mil NO om Nairobi - hade vi den stora förmånen att under större delen av vistelsen bo och ha vår bas hos dem. Vi levde sålunda under ordnade förhållanden och hade det oerhört trivsamt hos våra gästfria värdfolk. För längre utflykter stod så gott som varje dag en bil med afrikansk chaufför till vårt förfogande.

Farmen - vår exkusionsbas

Farmen ligger ungefär 2000 meter över havet i ett kuperat och delvis uppodlat landskap, där skogar, savanner och träskmarker tidigare utbrett sig. Betydande rester av den ursprungliga naturen finns dock fortfarande kvar, kanske särskilt i form av galleriskogar utmed vattendragen. Under vackert väder har man från farmen en hänförande utsikt dels mot den till stor del ännu skogklädda bergsjätten Mount Elgon, som når 4321 m ö h, dels mot fantastiskt formade berg vid norra och östra synranden.

Farmen grundades i mitten av 1920-talet av den ännu vid god hälsa levande 90-årige kraftkarlen och hedersmannen Robert Andersén, som vid kvällsbrasan hade mycket intressant att berätta om sitt och familjens långa liv i Kenya. Han berättade gärna och detta blev för oss högtidsstunder. Från att ursprungligen ha odlat kaffe och efter en mellanperiod av majsodling hade han som i Sverige utbildad och intresserad trädgårdsman slutligen stannat för fruktodling i stor skala. Nu hade han på sina 400 acres omkring 30.000 fruktträd av huvudsakligen avocado och äpplen, den förstnämnda frukten för export, de senare för försäljning inom landet. Från ren vildmark hade han undan för undan byggt upp en mönstergilt skött farm med vattenanläggningar, erforderliga byggnader och moderna hjälpmedel av olika slag. Under högsäsong kunde den ge arbete åt flera hundra infödda - bara det en berömvärd gärning. Med stolthet kunde han se tillbaka på ett beundransvärt livsverk - dock ingalunda vunnet utan stora mödor. Bara utprovning av för klimat och jordmån passande fruktslag, deras kvalitet och hållbarhet vid långa frakter - allt måste köras i lagom tempererade lastbilar den långa vägen till Nairobi-trädens bärighetsgrad, rätta skötsel och skydd mot insekter och svampar, som alltid utgör en fara vid monokulturer, hade tagit lång tid att utexperimentera. Som den eldsjäl Robert är sysslade han också mycket med korsningar av olika fruktsorter och hade även på den vägen nått vackra resultat. Fortfarande övervakade han eller utförde egenhändigt alla okuleringar. Större delen av farmens skötsel, den krävande försäljningen av produkterna och den numera ej lätta kommunikationen med landets myndigheter hade han med ålderns rätt dock tryggt överlämnat till sin i alla sysslor väl

insatte son Kalle, också han en stor hedersman som på alla sätt hjälpte oss till rätta när så behövdes.

Svårigheterna för vita att driva en farm i Kenya är för närvarande mycket stora. De flesta vita farmare har i denna del av landet, frivilligt eller därtill tvingade, begett sig i väg och deras farmer övertagits av svarta. Som ett tidens tecken kan nämnas, att den Andersénska farmen omges av ett synnerligen bastant taggtrådsstängsel för att förhindra fruktstölder, som enligt de svartas föreställning är tillåtna när det gäller vita ägare. Däri tycks de ha medhåll av myndigheterna, som blundar och sällan gör en allvarlig utredning av anmälda stölder. Men inte ens ett kraftigt stängsel, vars ingångar bevakas, är tillräckligt som skydd. Varje natt vaktas farmen på stängslets insida av 4–5 svarta (helst av annan stam än folket i övrigt) med schäfrar, varvid vakterna i sin tur kontrolleras av en vit på motorcykel! Tidigare hade nämligen fruktstölder ägt rum, varvid det befunnits att vakterna trots annan stamtillhörighet varit i maskopi med tjuvarna, som därigenom haft ett lätt jobb. Organisatören av kupperna – fast ännu ej överbevisad därom – lär bo på platsen och där inneha en betrodd ställning. För Tor-Erik Leiler och mig, som bodde ett stycke från farmens huvudbyggnad, var det en sällsam upplevelse att på hemväg från kvällssamvaron i den mörka afrikanska natten se vakternas ljus glimma eller höra motorcyklisten fara omkring på sin inspektionsrond – samtidigt som vi lyssnade till grodornas ideliga kväkande i en pöl utanför vår bostad.

Klimat och väderleksförhållanden

Farmens klimat påminde om vår svenska försommar. Temperaturen på dagen kunde gå upp till omkring 25°C i skuggan, men gick kvällar, nätter och morgnar ofta ner till 11–14°. Ljumma kvällar, lämpliga för ljusfångst av insekter, upplevde vi sålunda ej. Försök med sådan gav av skalbaggar ringa utbyte, av andra insekter, t ex småfjärilar, något mera. Den s k stora regntiden – ofta med dygnsregn – infaller i denna del av Kenya i slutet av mars till början av maj och den s k lilla regntiden – mest med regnskurar – i november till december. Januari och februari är däremot normalt torra månader. Så blev det emellertid inte under vår Mount Elgon-vistelse. Det regnade många dagar framåt eftermiddagen samt på kvällen och natten. Och regnen var ingalunda måttliga utan den sammanlagda nederbördsmängden enligt en vid farmen förd mångårig statistik rekordartat stor. Vid ett tillfälle kom på två timmar ca 90 mm regn, ett verkligt tropiskt oväder med blåst, blixt och dunder. Detta blev både till för- och nackdel för exkursionerna. Den vid vår ankomst något förtorkade växtligheten började åter bli friskt grön och blomrik, något som förmodligen även gynnade insekttillgången. Men samtidigt blev många enklare ler- och grusvägar oframkomliga med bil, vilket medförde att vi aldrig lyckades ta oss upp till de högsta nivåerna på Mount Elgon.

Luftfuktigheten och de annalkande regnen gjorde också, att vi fick vara med om en säregen upplevelse med termiter inom farmens område. Vid sådan väderlek blir det oro bland de bevingade könsdjuren, som då söker sig ut i det fria mot obestämda mål. Negrerna var mycket intresserade av skådespelet, ty termiterna är för dem läckerheter, antingen som rostade eller au naturel. En stor samling svarta ungdomar såg och hörde vi en dag syssla med termitjakt, då de med käppar ivrigt trummade på träbitar för att locka fram djuren. Dessa lär nämligen förväxla vibrationerna som trummandet åstadkommer med regnets smattrande. Under regnväder hade jag ävenledes tillfälle se hur könsmogna termiter jagade varandra på marken och parade sig för att sedan snabbt befria sig från flygvingarna.

Exkursioner nära farmen

Till stor del kom exkursionerna att göras till fots med någorlunda ursprungliga områden i farmens omgivning som mål. Härvid undersökte vi på olika höjdnivåer särskilt grundligt galleriskogar utmed floderna Kaptega och Suam, vilka här nära deras upprinning på Mount Elgon ej är bredare och djupare än Fyrisån i Uppsala. Floden Suam bildar gräns mot Uganda, varför vi vid insamling längs den fick iaktta en viss försiktighet.

Redan från början erhöll vi ett starkt intryck av insektrikedom, först och främst i fråga om arter, medan individantalet i regel var lägre än det vi hemma är vana vid. Faunan växlade förvånansvärt mycket från plats till plats, även då avståndet mellan dem i horisontalled endast var något hundratal meter.

Våra viktigaste insamlingsredskap var såll och

Fig. 1. Ett vadställe i galleriskog vid Kaptegafloden, ca 1900 m ö h.
A ford in the Kaptega river, gallery rain forest, about 1900 m. Photo: Å. Holm.

fångstparaply, mindre ofta kom slaghåven till användning i den taggiga och snåriga vegetationen. Galleriskogen löper som ett smalt band utmed vattendragen och består av såväl stora träd, mer eller mindre tätväxande, som av buskar och örter. En stor artrikedom gäller alla dessa växtslag, de flesta för oss okända. Snårigheten med bl a lianer och taggiga akacior liksom den oftast branta terrängen kunde vara nog så svår att arbeta i, men ej sällan fanns ingångsöppningar där man effektivt kunde sålla markförnan. Denna var mestadels väl utbildad, lagom multnad och lagom fuktig efter regnen samt rik på skalbaggar och andra insekter, spindlar m m. Sållgodset brukade vi grovgranska på platsen, särskilt beträffande större djur, varefter det togs med hem i tygpåsar för våra medförda, av Åke konstruerade, hopläggbara Berlese-apparater. De utförde ett förträffligt arbete, medan vi själva sov eller sysslade med annat. På så sätt sparade vi tid och kom säkerligen åt många småarter, som vid vanlig genomgång av godset skulle ha undgått våra ögon. Innan detta lades i automaten, granskade vi noga tygpåsens sidor, dit månget trögt djur – särskilt Colydiider och vivlar – ofta krupit upp.

I galleriskogen fanns ibland gläntor, som i kanten hade buskar, ofta blommande och omslingrade av klängväxter. Där ljuset hade fritt tillträde förekom en frodig vegetation av örter. På sådana platser kom framför allt skärmen och håven till användning. Däremot var det mera sällan vi i galleriskogen påträffade av vedinsekter skadade träd och buskar. Länge hade vi haft ögonen på en trädformig *Euphorbia* (*E.? candelabrum*, intill 15 m hög), som i enstaka exemplar växte i galleriskogen för att om möjligt få en inblick i dess skalbaggsfauna och jämföra den med Kanarieöarnas. Till vår besvikelse var de flesta euphorbiorna utan insektangrepp eller hade sådana högt upp i den för oss oåtkomliga kronan. Men en dag hittade vi på marken några avsågade, lagom uttorkade grenar, som noggrant inventerades. Det visade sig då, att skalbaggsfaunan i stora drag liknade Kanarieöarnas. Sammanlagt tillvaratog jag i det rätt obetydliga grenmaterialet 29 arter skalbaggar, därav 1 hydrophilid (*Dacty-*

losternum insulare Lap.), 15 staphylinider (huvudsakligen Aleochariner), 4 nitidulider, 6 curculionider och 3 scolytider. Här dominerade alltså kortvingarna, medan på Kanarieöarna barkborrarna gör det. Bland vivlarna fanns en art tillhörande släktet *Mesites*, ett typiskt kanariskt *Euphorbia*-djur. Inga av arterna var gemensamma för de långt ifrån varandra skilda områdena och så förekommer ej heller någon trädformig typ av *Euphorbia* med tjock bark på Kanarieöarna.

Vegetationen i galleriskogen och dess närmaste omgivning, som mest utgjordes av savann eller odlad mark, växlade från ställe till ställe, även där dessa låg nära varandra. Detta påverkade givetvis också faunan och bidrog till dess variation.

Också på de angränsande odlingsmarkerna gjorde vi många intressanta fynd, såsom i bananplantagerna med deras markavfall och ruttnande stammar, under stenar, som vid denna årstid dock ej var mycket givande, samt i spillning, kompost- och ogräshögar, där det om fuktigheten var lämplig kunde vimla av insekter och allehanda andra kryp.

Inom farmens inhägnade område gav trädgårdarnas buskar och blommor, gräs-, kompost- och gödselhögar samt ruttnande frukter rätt mycket djur, medan den väl utbildade lövförnan i de täta avocado-planteringarna var ganska artfattig, möjligen en följd av trädens besprutning med kemikalier. Tidigare hade särskilt äppelträdens rötter ofta allvarligt skadats av ollonborrlarver, men bland annat genom att man sökt hålla marken fri från växtlighet närmast träden hade denna fara numera avvärjts. Vid vårt besök verkade alla träd trots omgivningens insektrikedom friska och i full växtkraft.

Andra exkursioner på Mount Elgon

När man kommer till en ny plats, brukar det ta tid innan man blir orienterad och kan finna lönande exkursionsmål. Med ledning av goda lokalkartor och Åkes lokalkännedom behövde vi denna gång ej brottas med sådana svårigheter. Vi gjorde med bil och därefter till fots åtskilliga längre exkursioner uppåt Mount Elgons bergsskogar på olika höjdnivåer, men högre upp än till knappt 2500 m lyckades vi efter allt regnande tyvärr aldrig komma. Ändå blev färderna med bil rätt äventyrliga på dåliga, blöta, ibland nästan bottenlösa lervägar eller på av regnet rensköljda småvägar med ojämn berggrund i dagen, stora stenar och djupa gropar. Ej heller kommer vi att glömma, när vi i bergsskogarna vid ett par tillfällen hade elefanter och bufflar i vår omgivning. Ena gången fann vi det rådligast efter varning av en tillskyndande neger om en i närheten varande elefanthjord – som vi själva ej hade en aning om – att hastigast byta exkursionsområde. Den andra gången, då vi ej heller såg djuren men bland buskar och taggiga snår följde deras tilltrampade stigar, hade Tor-Erik Leiler tillfälle att sålla tämligen färsk elefantspillning och jag buffelspillning, något som ingen av oss förut varit med om.

Mount Elgons ursprungliga bergsskogar får i de trakter vi vistades alltmera vika för odlingar eller lämna rum för snabbväxande och välartad men i naturvännens ögon oerhört tråkig och enformig, planterad skog, givetvis till stort men för ursprunglig flora och fauna. Längre ned än till omkring 2400 m finner man naturskogen knappast numera. Som väl är har dock ett stort område naturfredats och blivit en fristad också för de större bergsdjuren, t ex apor och elefanter. Inom detta område hade vi tyvärr ej skaffat oss tillstånd att samla.

Ett minnesrikt intryck av bergsskogens utseende fick vi särskilt en dag, när vi lyckats komma upp till nära 2500 meters höjd. Där mötte oss en ganska öppen skog, föga besvärlig att röra sig i, där de stora träden växte glest och marken i övrigt intogs av mer eller mindre snåriga och taggiga buskgrupper. Mellan dem fanns gräs och örter, varibland överraskande nog höga brännässlor förekom i stora bestånd. Även den högre upp belägna bambuzonen hade här utlöpare i form av små täta trädgrupper på några kvadratmeters yta. Bland de stora träden var en *Podocarpus*-art, som når 40–50 m i höjd och grovlek därefter, vanligast. Flera grova, stående såväl som liggande torrstammar av detta barrträd undersöktes, när de i den tjocka skorpbarken visade sig ha flyghål efter skalbaggar. Arbetet därmed blev mödosamt, emedan barken oftast satt hårt fast vid veden och kniven var det enda verktyg vi hade att bräcka loss den med. Där fukt trängt in och en begynnande svampbildning uppstått, gick arbetet lättare, och det var huvudsakligen på sådana ställen jag lyckades samla in ett rätt ansenligt antal större och mindre trädskalbaggar.

Det som gav mest på denna lokal var emeller-

Fig. 2. Bergsregnskog på Mount Elgon, ca 2400 m ö h.
Mountain rain forest of Mount Elgon, about 2400 m. Photo: Å. Holm.

tid som vanligt skakning i skärm av buskar och högvuxna, gärna blommande örter samt sållning av förna i de större busksnåren. Även undersöktes den i bambun väl utbildade och lagom fuktiga förnan, som var mycket innehållsrik, särskilt på små staphylinider och andra småarter, som vi ej funnit någon annanstans. Ej heller försummades sållning av olika slags spillning, varvid det visade sig att faunan på denna höjd var annorlunda än längre ned.

Exkursion till savannområde

En av de intressantaste exkursionerna till ett relativt torrt savannområde gjorde vi en varm och solig dag 40–50 km från farmen norrut till Adradukoit vid floden Suam ca 1360 m ö h. Också resan dit erbjöd mycket av intresse. Vi passerade förutom negerbyar med primitiva odlingar ett av mänsklig kultur oberört, småbergigt savannlandskap med akacieträd av olika slag, rödblommande *Erythrina*, ståtliga trädformade euphorbior, vidunderligt uppbyggda termitstackar m m. Savannen hade ett rikt fågelliv, särskilt av rovfågel, och vid ett tillfälle hade vi glädjen se giraffer avbeta akaciornas kronor. Även de infödda vi såg vid sin boskap eller på väg till och från en marknad var av annan stam eller ras än dem vi var vana vid: ståtligare byggda, med mindre negerlika ansiktsdrag, mer primitivt klädda, kvinnorna ofta med bara bröst och tunga metallringar omkring halsen eller i de utdragna öronsnibbarna.

När vi kom fram till Suam, visade sig floden där och en nu nästan uttorkad biflod ha en ganska bred och oväntat sluten galleriskog på sandjord. Den bestod av andra trädslag, väl mest akacior, och andra buskar än dem vi förut gjort bekantskap med. Under en stor, skuggig *Ficus* med styltrötter inrättade vi vår lägerplats. Örtvegetationen var torftig, varför håvning ej lönade sig. Samma var förhållandet vid bankning av buskar, som förekom i ett fåtal arter och ej var blommande.

Fig. 3. Frodig busk- och örtvegetation i utkanten av bergsregnskog på Mount Elgon, ca 2400 m ö h.

Luxuriant shrub and herb vegetation outside the Mount Elgon mountain rain forest, about 2400 m. Photo: Å. Holm.

Frågan blev alltså vilka fångstmetoder man här kunde använda sig av. Bladförnan under det nämnda *Ficus*-trädet och ett par andra gav vid sållning föga uppmuntrande resultat. De rätt talrika vindfällda träden, som i barken hade gott om flyghål efter skalbaggar, var antingen för gamla och uttorkade eller svåra att handha med sin hårda bark och ved. Ur sådana erhölls dock efter idogt arbete ett rätt ansenligt antal trevliga arter. Även medtogs hem några avsågade trästycken med larver som senare kläcktes, såsom *Agrilus*- och *Platypus*-arter. Vid den sandiga, nakna flodstranden kunde en och annan art tas genom vattenskvalpning, medan där flygande, ytterst skygga sandjägare gäckade alla försök till fångst. Större framgång hade jag vid sållning av spillning (mest av får och getter) på sanden med en till större delen återigen ny fauna eller då jag hittade resterna av en halvt uttorkad honungsgrävling, som innehöll många asskalbaggar, dock av rätt få arter. Slutligen fann jag den för mig mest givande biotopen, som var en ännu något fuktig driftrand av löv, kvistar och annat avfall på skuggsidan av den uttorkade bifloden. Den undersöktes grundligt och gav ett 40-tal "nya" arter. Samtidigt hade Tor-Erik Leiler vid huvudfloden upptäckt en mycket lönsam lokal, som utgjordes av gräs- och lövförna på den sandiga strandsluttningen, där också många djur erhölls genom uppdragning av växtrötter. Sammanlagt uppgick skalbaggsutbytet för mig denna dag till ett 100-tal arter, dock mindre än som vanligen var fallet under en dagsfångst i närheten av farmen.

Tropisk regnskog

På grund av allt regnande blev vi som förut antytts tvungna att till viss del lägga om exkursionerna, vilket knappast gjorde dessa mindre intressanta, snarare tvärtom. Så kom det sig, att vi under tre dagar fick tillfälle besöka de numera i denna del av Kenya sällsynta resterna av ur-

Fig. 4. Akacia-savann vid Mount Elgon, ca 2000 m ö h.
Acacia savanna of Mount Elgon, about 2000 m. Photo: Å. Holm.

sprunglig tropisk regnskog neråt Victoriasjön. En större skog, Kakamega Forest, belägen ca 6 mil norr om Kisumu på 1650 m:s höjd ö h, ägnade vi två dagar åt, men stördes tyvärr där av ganska mycket regn. Denna skog är naturfredad, vilket dock inte hindrade att vi utan svårighet erhöll vaktens tillstånd att bedriva insamling av insekter och spindlar och av honom även fick lite hjälp med orienteringen. En mindre regnskog, till sin sammansättning mycket lik den föregående, hade vi upptäckt på nerresan till Kakamega, besökte den som hastigast under hemfärden och återvände dit någon vecka senare för heldagsbesök under vackert väder. Skogen heter M'laba, ligger några svenska mil norr om Kakamega och på ungefär samma höjd som denna. Den gränsar på ena sidan till stora landsvägen och nås därför bekvämt från denna.

I dessa båda regnskogar, rätt olika dem jag nio år tidigare och då också i Åke Holms sällskap gjort bekantskap med i kustområdet söder om Mombasa, växte de största träden ganska glest. De kan bli bortåt 40–45 m höga, och mellan dem växte sedan större och mindre träd i olika etager, en anpassning för ljusets bästa utnyttjande. Längst ned förekom en mer eller mindre tät buskvegetation och i regel täta örtbestånd. Allt var frodigt och friskt grönt, många träd på grund av hög luftfuktighet klädda med mossor och epifyter eller omslingrade av lianer och klängväxter. Framkomligheten var dock ej särskilt besvärlig, mycket beroende på att taggiga växter nästan helt saknades. Torrträd och vindfällen var det oväntat nog ej särskilt gott om, och det dröjde ganska länge innan vi lyckades finna sådana lämpliga för undersökning. Av träd och buskar förekom en mängd olika arter, medan örtvegetationen i det inre av skogen var mera enformig till följd av knapp ljustillgång.

I kanten av skogarna, där solljuset flödade, var förhållandena annorlunda. Där var rikedomen på olika slags örter stor och där gjordes, när vädret var bra, med skärmens hjälp mycket stora fångster av ej blott blom- och bladätande skalbaggar utan också av andra djur, t ex coccinellider och cerambycider. Givetvis prövades skärmfångst även inuti skogen, där en del andra arter förekom.

Sållet kom till flitig användning. När vädret var hyggligt i busksnår och framför allt i gropar och håligheter invid de största stammarna, någon gång i det inre av murkna träd och i mult-

Fig. 5. Tropisk regnskog. Kakamega Forest, ca 1650 m ö h.
Tropical rain forest. Kakamega Forest, about 1650 m. Photo: Å. Holm.

nande, ofta svampinfekterade stubbar och stamdelar på marken. Därvid fick man gå fram med en viss försiktighet på grund av faran för giftormar, som vi visste fanns. Under ett ihållande regn i Kakamegaskogen passade jag på att sålla lucker, ofta i flak hängande mossa på en del rätt grova stammar. Den gav ett mycket intressant utbyte av arter, ej minst carabider, som ej hittades på annat sätt.

Insektangripna träd hade mest så tjock och hård bark, att de med de enkla verktyg vi medförde ej gick att arbeta med. Av vindfällen, där bättre resultat nåddes, minns jag från M'labaskogen särskilt ett som vännen Åke hade upptäckt och gav mig anvisning om. Det var en stor lövträdsstam med tunn och slät bark, som gick lätt att lossa och vars insida var fuktig och av doften att döma i ett slags jäsningstillstånd. Un-

Fig. 6. Inre del av samma skog som i Fig. 5.
Inner part of the same forest as in the Fig. 5. Photo: Å. Holm.

der denna bark fullkomligt vimlade det av skalbaggar både i fråga om arter och individer – man trodde knappast sina ögon. Trots att av tidsnöd endast vissa delar av stammen på olika höjd undersöktes, hemfördes därifrån sammanlagt 43 arter, som alla var "nyheter". Ej mindre än 28 av dem var staphylinider! Av familjer som saknas i vår fauna märktes särskilt en 35 mm lång passalid-art och en brentid-art.

Det totala utbytet i tropisk regnskog av skalbaggar och även andra insekter, som samtidigt tillvaratogs, överträffade som väntat allt vi hittills hade varit med om.

Skalbaggsutbytet

Efter åtskilliga månaders arbete har mitt skalbaggsmaterial, som kommer att överlämnas till Zool. Institutionen i Lund, färdigpreparerats och vad särskilt gäller vissa staphylinider (t ex *Stenus, Philonthus, Gabrius* och aleochariner) före monteringen dissekerats för underlättande av framtida bestämning. Minst 10.000 exemplar har kommit på nålar. Artantalet torde efter grov beräkning uppgå till omkring 2000. Duplettöverskottet av skalbaggar har skänkts till Zool. Institutionen i Uppsala liksom ett betydande antal insekter av andra ordningar, främst skinnbaggar. Spindlar, pseudoskorpioner och några andra djur har Åke Holm tagit hand om. I de nämnda siffrorna ingår också vad som insamlades under två dagar i Nairobi och under några timmar i Nakuru.

Om skalbaggsmaterialets sammansättning kan för närvarande ej sägas så mycket. Vi beflitade oss särskilt om att genom sållning eller på annat

sätt insamla små eller mycket små arter – de minst kända. De flesta djuren är i utseende föga avvikande från våra nordiska vid en ytlig överblick av materialet. Flertalet familjer och rätt många släkten är desamma som i den svenska faunan, men företrädda av andra arter. Blott två undantag har jag lyckats uppdaga: *Lathridius nodifer* Westw. och *Typhaea stercorea* L., vardera tagna i ett enda exemplar. Tre med Madeira gemensamma arter är *Dactylosternum insulare* Lap., *Pachysternum capense* Muls. och *Carpophilus fumatus* Boh., de båda förstnämnda också förekommande på Kanarieöarna. Alla insamlades på flera lokaler, där de ej var ovanliga.

Den artrikaste familjen i materialet är utan all jämförelse staphyliniderna, varibland aleochariner är mycket talrika. Också av carabider, histerider, nitidulider, coccinellider, lagriider, scarabaeider, chrysomelider och curculionider togs en mängd arter. I materialet saknas t ex helt cantharider och helodider. Sådana familjer som Elateridae, Cryptophagidae, Mordellidae och Cerambycidae är blott svagt eller tämligen svagt representerade vid jämförelse med nordiska förhållanden. Bland de främmande inslagen märks enstaka exemplar av familjerna Paussidae, Passalidae och Brentidae, måhända också av någon annan, ty ett mindre antal arter finns, som ännu ej kunnat familjeplaceras.

Trots "nordiskt utseende" i övrigt har rätt många djur små egenheter, som saknar motsvarighet hos oss. Så har t ex en lång rad tachyporiner och aleochariner märkligt färgade antenner, nämligen baslederna ljusa och övriga leder mörka utom spetsleden, som också är kontrasterande ljus; ibland är färgen ljus även hos näst-sista leden. Hos en *Lycoperdina*-liknande art av fam. Endomychidae är den 9 antennleden oerhört förstorad och kulformig, många gånger tjockare än övriga leder. Om detta är en art- eller könskaraktär har jag ännu ej lyckats utröna. Först föreföll det mig som om ett mörkt kvalster hakat sig fast vid vardera antennen. En gulbrun criocerin har översidan klädd med långa, skarpa taggar, ungefär som på en *Acacia*-kvist – också det en främmande syn. Åtskilliga andra vidunderligheter i kroppsbyggnaden hos Kenyaskalbaggar observerades då och då, ibland som sekundära könskaraktärer.

Andra synpunkter på vistelsen

Ofta varnas man för farliga sjukdomar och otrevliga djur vid vistelse i tropikerna. Lyckligtvis blev vi aldrig störda av sådana bekymmer. Klimatet på 2000 m:s höjd är relativt hälsosamt, allt vatten dracks kokt och senare avkylt, ett och annat stick eller bett av malariamyggor och tsetseflugor blev utan efterverkningar. Vid enstaka tillfällen fick vi på oss fästingar och sandloppor, som dock avlägsnades i tid. Giftormar såg vi aldrig till mer än i Nairobis ormpark, där vi lärde oss känna igen dem, knappast heller skorpioner. Men som förut sagts var vi försiktiga vid sållning av markförna och skyddade i regel händerna med grova handskar. Den vanliga klädseln vid exkursioner i varmt väder, shorts och bar överkropp, kunde inte praktiseras i Kenya på grund av taggiga buskar och riklig förekomst av fästingar. På fötterna hade vi kraftiga safariboots eller i regnväder gummistövlar, på huvudet som skydd mot solen ingalunda någon tropikhjälm utan den gamla baskermössan eller en lätt tyghatt. Vid överraskande regnskurar blev det stora fångstparaplyet ett gott skydd, och det kunde användas också mot gassande sol.